

Dokument nr. 8:2

(2006-2007)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene
Kari Kjønås Kjos, Kenneth Svendsen og Robert Eriksson

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Kjønås Kjos, Kenneth Svendsen og Robert Eriksson om å fjerne begrensningen for unge uføre til å beholde tilleggspensjonen under lengre opphold i utlandet

Til Stortinget

BAKGRUNN

Personer som blir uføre før fylte 26 år og som ikke har hatt muligheten til å tjene opp pensjonspeng gjennom arbeidsinnsats, har rett til en tilleggspensjon beregnet med utgangspunkt i 3,3 poeng. Denne rettigheten beholdes bare så lenge personen er medlem i folketrygden. Etter ett år utenfor Norges grenser bortfaller medlemskapet for de aller fleste grupper. Dette innebærer at for unge uføre med tilleggspensjon basert på garantitillegg fra folketrygden, vil ytelsen bortfalle etter ett års fravær fra Norge.

Personer med uførepensjon basert på opptjente rettigheter og minst 20 års samlet botid i Norge får beholde sin ytelse ved opphold i utlandet.

Mange unge uføre føler dette som forskjellsbehandling, og mener at deres trygdeytelser skal behandles på samme måte som for trygdede med opptjente rettigheter.

I januar 1977 ba Sosialdepartementet det utvalget som hadde fått i oppdrag å utrede en videre opptrapping av minstepensjonene i folketrygden, og forskjellige andre spørsmål som gjaldt folketrygdens ytelser, se nærmere på pensjonsrettighetene for funksjonshemmede som ikke hadde hatt mulighet for å opparbeide rett til tilleggspensjon. I NOU 1978:12 la utvalget frem sin innstilling som i pkt. 11.5. omhandler

"Godskriving av tilleggspensjonsrettigheter for trygdede som blir uføre i ung alder". Utvalget viste i pkt. 11.5.4. til at man burde ta hensyn til hvordan forholdene ville være på noe sikt:

"(...) når alle som har vært yrkesaktive også har opptjent tilleggspensjonsrettigheter ved pensjoneringen. I en slik situasjon vil minstepensjonssystemet i hovedsak omfatte de som har vært hjemmeværende husmødre samt trygdede som midlertidig mottar ytelse til livsopphold i form av overgangsstønad og attføringspenger."

På denne bakgrunn mente utvalget at de unge uføre:

"(...) om hvem man ikke vet annet enn at de ellers ville blitt yrkesaktive - representerer en gruppe som må kunne vurderes særskilt. De må fra ung alder og trolig resten av sitt liv være henvist til å leve på trygdeytelser, med mindre aktiv attføring lykkes."

Utvalgets mening var, slik forslagsstillerne leser innstillingen, at unge uføre skulle ha tilnærmet samme utgangspunkt når det gjaldt økonomisk hverdag som andre jevnaldrende som hadde hatt muligheten til å tjene opp tilleggspensjonsrettigheter. Det sies i pkt. 11.3.4 i NOU 1978:12:

"En må forutsette at de som er blitt uføre i ung alder vil ha samme behov for å kunne kjøpe varer og tjenester som jevnaldrende som har rukket å tjene opp tilleggspensjonsrettigheter."

Ved en endringslov som trådte i kraft fra 1. mai 1981 fikk fødte uføre og andre som hadde fått sin ervervsevne nedsatt med minst 50 pst. før fylte 20 år, rett til en minste tilleggspensjon. Fra 1. januar 1984 ble ordningen utvidet slik at alle med uføretidspunkt før 21 år kom med. Sluttpoengtallet ble satt til 2. Fra

1987, i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 7 (1986-1987), ble poengtallet hevet til 2,5, i 1989 ble aldersgrensen hevet til 22 år og poengtallet til 3,00, og i 1991 til 3,3. I forbindelse med trygdeopp-gjøret for 1992 ble det oppnådd enighet mellom Norsk Pensjonistforbund, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Landsorganisasjonen i Norge og staten om at aldersgrensen i ordningen for unge uføre skulle heves til 24 år. I Dokument nr. 8:100 (1996-1997) fremmet stortingsrepresentantene Ansgar Gabrielsen, Valgerd Svarstad Haugland, Asmund Kristoffersen, Eilef A. Meland og Tove Kari Viken forslag om å heve aldersgrensen til 26 år. Forslaget ble enstemmig vedtatt av Stortinget i juni 1997. Forslagsstillernes begrunnelse for forslaget var at mange unge, som ble uføre mens de var under et langt utdanningsløp, heller ikke hadde fått muligheten til å tjene opp pensjonspoeng gjennom yrkesaktivitet.

Hevingen av aldersgrensen har ført til at ordningen med tilleggspensjonsytelser til unge uføre omfatter stadig flere brukere. I 2004 var det totalt 1 325 personer som ble innvilget uførepensjon, og i 2006 er det ca. 4 000 personer under 25 år som mottar uføretrygd.

Da ordningen med tildeling av pensjonspoeng til unge uføre uten mulighet til egen opptjening ble utredet i NOU 1978:12, ble det lagt til grunn at personer uten mulighet til egen opptjening skulle ha samme rettigheter og tilnærmet samme mulighet til å ha en selvstendig tilværelse, og til å leve og delta i samfunnet som andre på samme alder som var funksjonsfriske.

I dagens samfunn er det vanlig for de fleste grupper, men kanskje særlig for de yngre, å kunne reise og oppholde seg i andre land, samfunn og kulturer over kortere eller lengre tid, og med forskjellige begrunnelser. Personer med ytelser fra trygden som ung ufør har ikke samme mulighet og frihet som andre til å benytte seg av denne muligheten ettersom retten til å

motta ytelser bortfaller etter ett år, samtidig med medlemskapet i folketrygden.

Opphold i utlandet, gjerne i varmere klima eller der det finnes spesielt gunstige behandlingstilbud, kan bidra til å gi unge uføre bedre livskvalitet og på lengre sikt mindre behov for omsorgs- og helsetjenester ved tilbakevending til Norge. Som eksempel kan det vises til Romerikes Blad 24. september 2006. Der står situasjonen til en norsk, ung ufør som fikk tilbringe vinteren i varmere klima, beskrevet. På grunn av tunge og hyppige spasmer hadde vedkommende store problemer med å kle på seg tilstrekkelig i Norge om vinteren. Under opphold i varmere klima ble dette unødvendig, i tillegg til at spasmen kunne behandles og nærmest ble eliminert.

Forslagsstillerne er klar over at å fjerne begrensningen for unge uføre i lov om folketrygd § 12-3 siste ledd, vil kunne føre til uoversiktlige forhold på enkelte områder. Når det for eksempel gjelder de spesielle bestemmelsene om retten til arbeid og inntekt i tillegg til pensjonen, ser forslagsstillerne at disse vanskelig kan håndheves overfor personer som ikke er medlem i folketrygden, og kontrollen med disse forhold blir vanskeliggjort. Forslagsstillerne ber derfor Regjeringen legge frem en gjennomgang av rettigheter og plikter i forbindelse med ytelser til unge uføre i lov om folketrygd, og forslag om endring av lov om folketrygd, slik at personer med ytelser som ung ufør får samme rettigheter til opphold i utlandet som andre.

FORSLAG

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag som fjerner begrensningen for unge uføre til å beholde tilleggspensjonen under lengre opphold i utlandet.

5. oktober 2006